

Raport asupra cercetărilor arheologice de la Locusteni Jud. Dolj

În anul 1979, săpăturile de la Locusteni au avut următoarele obiective : 1. precizarea și dezvelirea unor locuințe ale aşezării daco-romane din secolele II—III e.n., ce se află în sectoarele A și B ; 2. continuarea săpăturilor în sectorul C, unde în campania anterioară au fost descoperite câteva gropi din epoca hallstattiană și locuințe din secolul al XIV-lea¹ ; 3. reluarea săpăturilor din punctul *Gropan*, în aşezarea din secolul al IV-lea, unde urmează a fi executate lucrări ample de îmbunătățiri funciare.

În sectorul A, la apus de necropolă, au fost trasate trei secțiuni perpendiculare pe malul piriului Predești, orientate nord-sud. Ele erau paralele și se găseau la 9,50 m depărtare una de alta. Toate secțiunile au avut inițial aceeași dimensiuni — $28 \times 1,5$ m. Ulterior, secțiunea 1 a fost prelungită spre sud cu încă 14 m. Numeroasele fragmente ceramice care se puteau observa la suprafață ne-au determinat a cerceta aria respectivă, fiind convinși că acolo s-ar fi aflat locuințe ale aşezării daco-romane din secolul al II-lea.

Chiar în stratul arat s-au găsit numeroase cioburi de vase daco-romane, care erau însă răscolite. De la adâncimea de 0,30 m, în jos, stratul daco-roman dispare și apare un strat de culoare cafenie-deschisă, gros de 0,30—0,40 m, care conține fragmente ceramice din epoca bronzului, cultura Verbicioara. În secțiunea 1 s-au găsit și două gropi din această vreme, din care a fost recoltat un bogat material ceramic. Aceeași stratigrafie se observă în toate cele trei secțiuni. În secțiunile nr. 2 și 3 din sectorul A, cele două nivele erau perforate de 15 morminte din secolele XIV—XV. În secțiunea 2 s-au aflat 14 morminte, iar în secțiunea 3, un mormint. Toate scheletele aveau capul orientat spre vest și brațele așezate pe piept. Din cele 15 morminte, numai două au avut drept inventar câte un inel de argint ; în mormintele nr. 3 și nr. 12, s-au găsit în groapă, alături de schelet, cochilii de melci. Urme de coșciuge de lemn

nu s-au găsit decît în mormintele nr. 2 și nr. 9. Adâncimea mormintelor, aproape aceeași, varia între 0,80 și 0,90 m. Un singur mormint (nr. 7) se afla doar la adâncimea de 0,35 m.

În sectorul B, care se află la est de necropolă, au fost trasate două secțiuni : una la o distanță de 5 m est de secțiunea nr. 9 din anul 1978 și alta la 70 m est de prima. Secțiunea 1 din sectorul B a fost trasată cu scopul de a se vedea dacă aşezarea daco-romană din secolele II—III se întinde spre est. În această secțiune vestigiile arheologice au fost destul de sporadice. S-a precizat totuși o groapă ce conține material aparținând culturii Coțofeni.

În cea de a doua secțiune trasată în anul 1979 în sectorul B, a fost descoperită o locuință daco-romană din secolele II—III. Ea are forma aproximativ patrulateră, cu colțurile rotunjite (fig. 1). Este o locuință adîncită în pămînt, podeaua sa aflîndu-se la 0,75 m adîncime față de nivelul actual. Orientată nord-sud, locuința are lungimea de 3,54 m și lățimea de 3,17 m. Pe laturile mici — de nord și de sud — se găsesc cite două gropi de pari, largi de 0,40—0,50 m și adînci de circa 0,50 m. Intrarea se găsește pe latura de sud. Locuința avea podeaua amenajată prin tasarea pămîntului și lutuirea lui. Nu s-a descoperit vatra *in situ*, dar, în colțul de nord-vest al locuinței, în umplutură, au fost găsite numeroase fragmente, unele de dimensiuni mari, dintr-o vatră arsă la roșu, groasă de circa 0,08—0,10 m. Reamintim că nici în locuința descoperită în campania anterioară nu a fost descoperită vatra. După cum am mai amintit și cu alt prilej, nu se poate spune în stadiul actual al cercetărilor dacă amplasarea locuințelor a urmat un anumit plan².

În umplutura locuinței a fost descoperită o mare cantitate de ceramică, care poate fi împărțită, avînd drept criteriu tehnica de confecționare, în două mari categorii : 1. *ceramica lucrată la roată* ; 2. *ceramica lucrată cu mîna*.

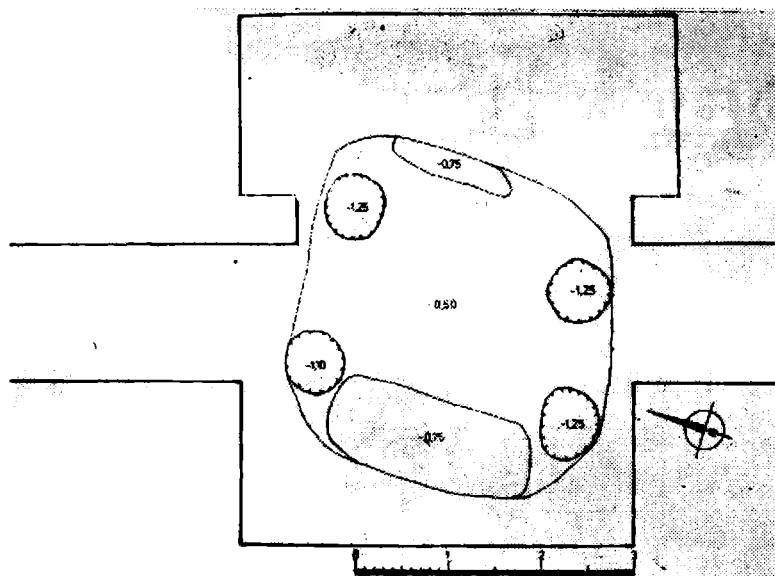

Fig. 1. Locusteni (jud. Dolj). Locuință din sec. II e.n.

Ceramica lucrată la roată poate fi împărțită la rîndul ei în două subspecii: ceramica locală, lucrată în atelierele așezării descoperite în campaniile arheologice anterioare și ceramica adusă din centrele urbane apropiate, Romula sau Sucidava. Ceramica locală este mai ales de culoare cenușie, dar, în ce privește formele, acestea sînt împrumutate, în majoritatea lor, din repertoriul ceramicii romane produse în atelierele din marile centre urbane.

Ceramica lucrată cu mîna, de tradiție dacică, este în cantitate destul de mică. La un examen statistic sumar reiese că această reprezintă abia 10% din cantitatea de ceramică descoperită în locuință. Cele mai frecvente forme din această categorie ceramică sînt: oala-borcan și ceașca dacică. Este de remarcat faptul că procentul ceramicii de tradiție dacică în necropola care a aparținut acestei așezări era de 50%.

Dintre obiectele de metal, nu putem aminti, decît cîteva fragmente de cuțitașe de fier, descoperite în umplutura locuinței.

SECTORUL „C”

Continuîndu-se săpăturile în sectorul „C”, aflat pe malul drept al pîrului Predești, în anul 1979 au fost deschise trei noi secțiuni (S I — S III), paralele cu cele din campania anului precedent. Prima secțiune (S I), avînd dimensiunile de 34×2 m, a fost săpată între secțiunile I și II din anul 1978. Celelalte două, alăturate, avînd aceleași dimensiuni, au fost deschise spre vest la distanța de 2,5 m și, respectiv, 5 m. Săpăturile au urmărit lărgirea observațiilor privind locuirea preisto-

rică și feudală identificate prin cercetările anterioare.

Din punct de vedere stratigrafic, au fost observate aceleași niveluri de locuire³. Menționăm totuși faptul că în anul 1979 nu au fost descoperite fragmente ceramice neolitice, ceea ce confirmă părerea noastră mai veche, potrivit căreia orizontul ce aparține fazei a III-a (Milojčić) a culturii Starčevo-Criș, identificat aici, este subțire și discontinuu, indicînd o locuire sporadică.

Dintre descoperirile din nivelul epocii bronzului, rețin atenția urmele unei locuințe ușor adîncite în pămînt (fig. 2). Ea are forma patrulateră, cu colțurile rotunjite, și dimensiunile de 4,40×3,40 m. Locuința, care se adîncește pînă la 0,98 m, este orientată cu laturile lungi pe direcția nord, nord-est—sud, sud-vest. Nu are podeaua amenajată și nici vatră. Pe latura de vest a fost descoperită o groapă de par cu diametrul de 0,45 m. În cuprinsul locuinței au apărut: un bogat material ceramic, oase de animale, așchii de silix. Ceramica poate fi împărțită în două categorii: grosieră și fină.

Ceramica grosieră este lucrată din pastă cu pietricele în compoziție, de culoare roșietică, cărămidie-gălbuie și, mai rar, brună. Majoritatea fragmentelor provin de la vase borcan ornamentate cu vîrci sau cu striuri executate cu măturica (fig. 3/4—7). Menționăm, de asemenea, cîteva fragmente de buze de vase ușor îngroșate și crestate, uneori dublate de un briu crestăsit situat sub buză (fig. 3/1—3).

Ceramica fină, redusă cantitativ, este lucrată din pastă densă, cu nisip fin în compoziție, de culoare neagră. Dintre forme, amintim îndeosebi ceștile cu corpul rotunjit,

LOCUSTENI 1979

SECTOR C

0 1 2 3 m

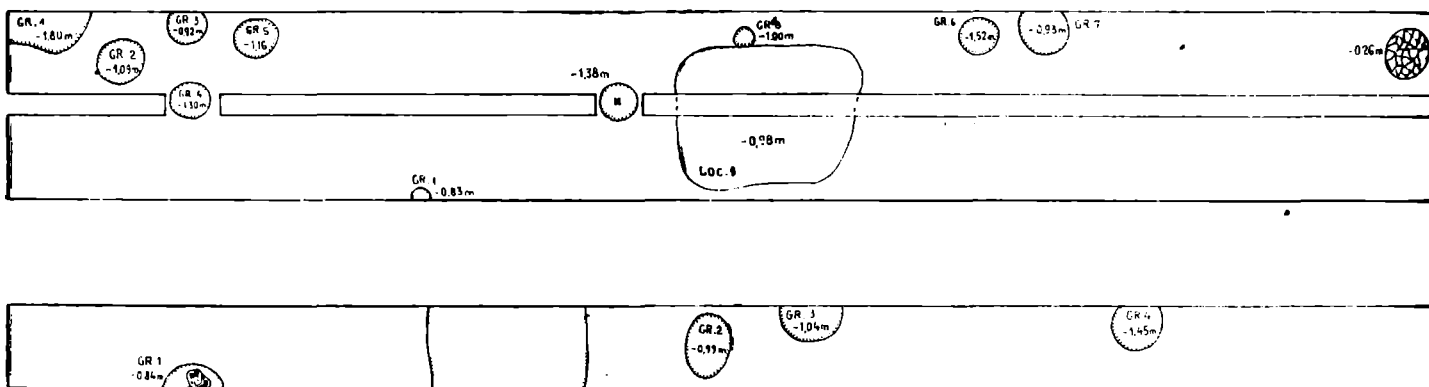

Fig. 2. Locusteni (jud. Dolj). Planul săpăturilor arheologice din sectorul „C”.

puțin teșit, gîtul înalt, în formă de pilnie și toartă simplă, îngustă ce pornește de sub buză, prinzîndu-se cu partea inferioară la limita dintre corp și gît (fig. 4). Cîteva fragmente provin de la recipiente asemănătoare, prevăzute cu două torți.

Aspectul general al ceramicii, prezența unor forme rudimentare a ceștilor cu gîtul în formă de pilnie, precum și lipsa constantă a ornamentelor la asemenea cești, ne determină să încadrăm cronologic nivelul de locuire din epoca bronzului în prima fază a culturii Verbicioara⁴.

Următorul nivel de locuire datează din prima epocă a fierului și aparține culturii Basarabi. Au fost descoperite și în această campanie mai multe gropi, a căror formă de „clopot”, cu fundul plat și gura strînsă, se menține ca o constantă. În umplutura gropilor au apărut numeroase fragmente ceramice, oase de animale și cîteva bucăți de rîșnițe de mină (fig. 5/8). Întrucît ceramica nu diferă de cea descoperită în campaniile anterioare⁵, credem că nu e cazul să insistăm asupra ei. Atragem atenția doar asupra bogăției decorului (fig. 5/1—7, 9).

Ultimul strat arheologic aparține locuirii feudale. Spre deosebire de anii precedenți, în anul 1979 nu au fost descoperite locuințe. Cele cîteva gropi date la iveală (S I, gr. 2; S I, gr. 3; S II, gr. 3; S III, gr. 7) conțineau fragmente ceramice databile în secolul al XV-lea, precum și cîteva piese de fier, din care a putut fi identificat doar un vîrf de săgeată.

SECTORUL „LA GROPAN”

Săpăturile din acest sector au început în anul 1977, dar au fost întrerupte în 1978. Datorită faptului că în zona în care se găsește așezarea se fac lucrări de îmbunătățiri funciare, săpăturile au fost reluate în 1979. Așezarea se află pe versantul sudic al unei dune de nisip stabilizate. În general, vestigiile arheologice ale așezărilor de tipul celei de la Gropan se află la mică adîncime. În cazul așezării săpate de noi, șansa a făcut ca ea să fie acoperită de un strat de nisip care a protejat stratul de depuneri arheologice.

În campania din anul 1977 fuseseră precizate două locuințe, iar în anul 1979 au fost dezvelite alte două locuințe. Trebuie să precizăm însă că este foarte dificil de stabilit marginile locuințelor, cu atît mai mult cu cît nu au podele amenajate. Gruparea unor fragmente ceramice și existența unor vase *in situ* le-am considerat ca indicînd locuințe (fig. 6).

Și în cazul așezării de la Gropan, materialul cel mai numeros îl constituie ceramica. În ce privește tehnica, predomină aproape exclusiv ceramica lucrată la roată. Nu au fost descoperite de altfel decît cîteva fragmente lucrate cu mina.

Ceramica lucrată la roată este în majoritatea ei de culoare cenușie deschisă, iar forma care deține înțilietatea este aceea a chiupului cu buza trasă înăuntru, orizontală, adesea foarte lată. Aceste forme au dimensiuni mari, care merg pînă la 0,60 m înălțime; nu lipsesc și vasele de dimensiuni mai mici. Principalul element de decor îl reprezintă valul în mai multe linii incizate. Alături de acesta se întîlnesc ghirlandele, liniile paralele, grupurile de linii oblice incizate etc.

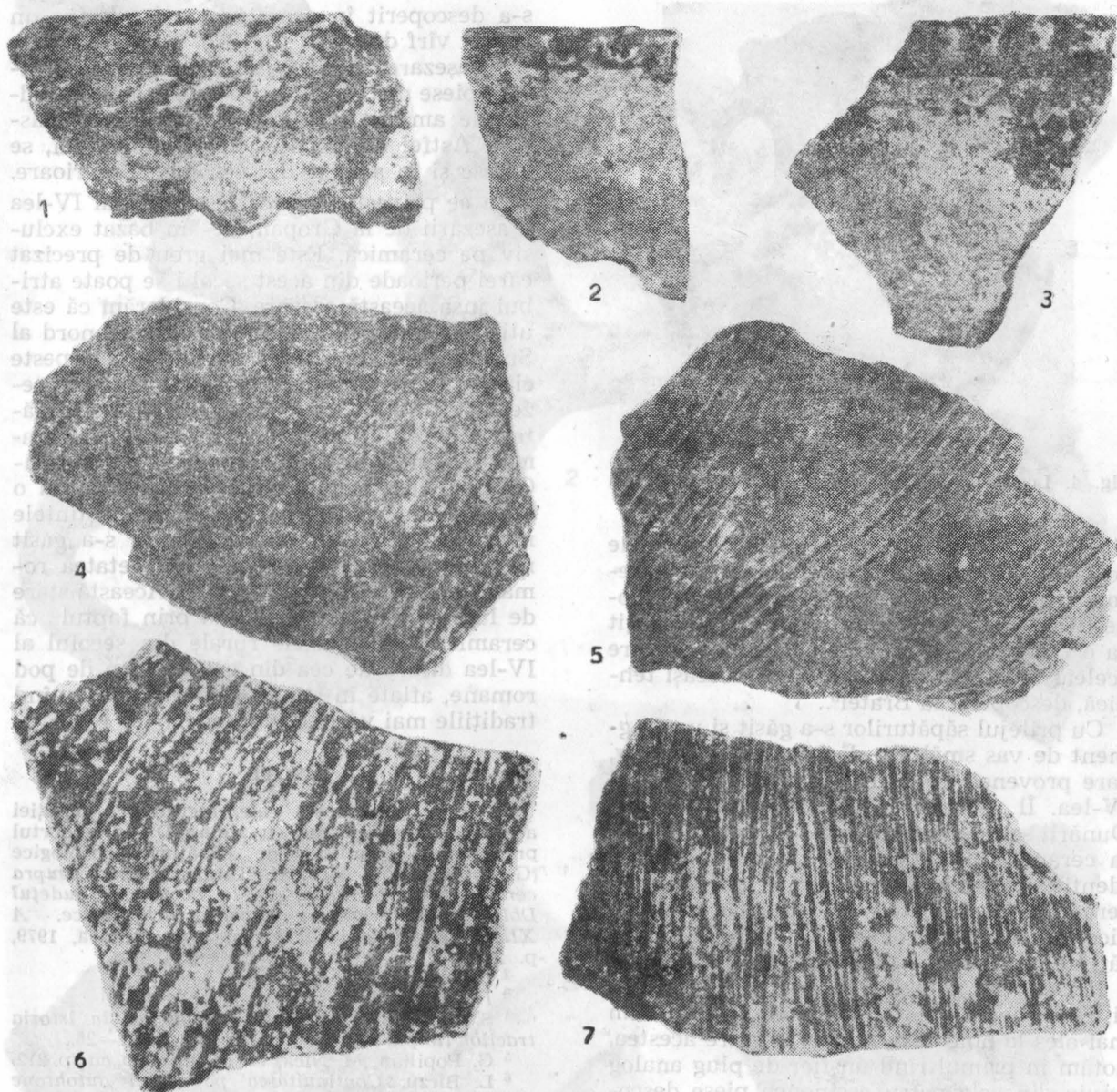

Fig. 3. Locusteni (jud. Dolj). Ceramică grosieră din epoca bronzului, cultura Verbicioara.

Zona decorată este jumătatea superioară a vasului, care este acoperită în întregime de elemente de decor. De cele mai multe ori și suprafața buzei este decorată cu linii incizate în val. Notăm că forma aceasta este răspândită în toate așezările din secolul al IV-lea; Bratei, Virtop, Lazu etc.

Din păcate nu a fost descoperit vreun vas întreg. Fragmentele ceramice destul de numeroase, culese din locuințele dezvelite în anul 1979, n-au fost studiate încă amănunțit; este posibil ca după studierea lor să fie posibilă întregirea măcar a unui vas.

La Gropan s-au mai găsit și câteva fragmente de strachină, lucrate din aceeași pastă, dar fără ornamente. De asemenea, s-au găsit și câteva fragmente de căni.

Se pare că în așezarea de la Gropan se foloseau și urcioare, fusiforme, cu gîtul înalt, gura rotundă și toarta înaltă, în unghi drept. Aceasta este forma romană caracteristică secolului al IV-lea, formă care se găsește transpusă și în sticlă. Menționăm că au fost descoperite câteva exemplare și în morminte ce aparțin așa-numitei culturi Sintana de Mureș—Cerneahov.

S-au găsit foarte puține cioburi de culoare roșie, iar fragmentele adunate nu pot să ne sugereze nici o formă, datorită dimensiunilor lor prea mici.

Ceramica lucrată cu mîna este reprezentată numai prin câteva fragmente și o jumătate de vas. Pasta, care conține mult nisip și, cîteodată, pietricele, este de culoare cărămi-

Fig. 4. Locusteni (jud. Dolj). Ceramică fină din epoca bronzului, cultura Verbicioara.

zie sau cenușie. În ceea ce privește formele ceramice, cioburile aflate nu ne permit să reconstituim vreuna. Jumătatea de vas descoperită într-una din locuințe are fundul lărgit ca o talpă și se aseamănă cu un vas ce are aceleași particularități, lucrat în aceeași tehnică, descoperit la Bratei⁶.

Cu prilejul săpăturilor s-a găsit și un fragment de vas smălțuit, de culoare verde-oliv, care provenea de la un urciur din secolul al IV-lea. Îl socotim ca un import din sudul Dunării sau de la Sucidava. Referindu-ne tot la ceramică, se cuvine să insistăm asupra identității ceramicii descoperite la Gropan cu ceramica descoperită în complexe arheologice din aceeași vreme aflate în alte localități de pe teritoriul țării noastre.

Piese din metal sînt relativ numeroase și, cînd facem această afirmație, ne gîndim mai ales la obiectele din fier. Dintre acestea, notăm în primul rînd un fier de plug analog unuia din cele patru asemenea piese descoperite de curînd la Ghidici și datate în secolul IV. Fierul de plug de la Gropan este scurt, are manșonul mult îngustat față de tăiș, marginile fiind curbate spre interior pentru a se putea fixa (fig. 7). Este tipul cunoscut în lumea romană și are analogii cu unele exemplare descoperite în *villa* de la Tac-Fövenypusztá din Pannonia⁷. În afară de acest fier de plug, fac parte tot din categoria uneltelor agricole și cele câteva manșoane pentru fixarea coasei (fig. 8).

S-ar părea că unul dintre obiectele de fier descoperite la Locusteni-Gropan este un cuțit de rîdea, dacă avem în vedere forma pe care o are și faptul că la unul din capete este lătit și ascuțit (fig. 9). Tot din fier mai menționăm cîteva lame de cuțitașe, care nu diferă ca formă de cele din secolele anterioare. În sfîrșit, este interesant de subliniat, după părerea noastră, că pînă în prezent nu

s-a descoperit în această așezare decît un singur virf de suliță (fig. 10).

În așezarea de la Gropan au apărut și cîteva piese de bronz, dintre care socotim vrednic de amintit un clopoțel foarte bine păstrat. Astfel de clopoțeli, aproape identici, se găsesc și în așezări din secolele anterioare.

În ce privește datarea în secolul al IV-lea a așezării de la Gropan, ne-am bazat exclusiv pe ceramică. Este mai greu de precizat cărei perioade din acest secol i se poate atribui însă această așezare. Considerăm că este util să menționăm că în cimitirul de nord al Sucidavei, unde o bună parte din cele peste cinci sute de morminte dezvelite pînă în prezent sînt datate cu monede din prima jumătate a secolului al IV-lea, nu s-a găsit ceramică asemănătoare cu cea de la Locusteni-Gropan, cu excepția unui urciur datat cu o monedă din anul 337 e.n. După cunoștințele noastre, o asemenea ceramică nu s-a găsit nici în nivelul de secol IV din cetatea romano-bizantină de la Sucidava. Această stare de lucruri poate fi explicată prin faptul că ceramica din așezările rurale din secolul al IV-lea diferă de cea din cetățile-cap de pod romane, aflate în stînga Dunării, continuînd tradițiile mai vechi, autohtone.

NOTE

¹ Facem, pe această cale, rectificarea notației acestui sector, marcat cu sigla „D” în raportul precedentei campanii de săpături arheologice (G. Popilian, M. Nica, C. Tătulea, *Raport asupra cercetărilor arheologice de la Locusteni, județul Dolj, în Materiale și cercetări arheologice. A XIII-a sesiune anuală de rapoarte*, Oradea, 1979, p. 210).

² *Ibidem*, p. 209.

³ *Ibidem*, p. 211.

⁴ S. Morintz, *Contribuții arheologice la istoria tracilor timpurii*, I, București, 1978, p. 22—26.

⁵ G. Popilian, M. Nica, C. Tătulea, *op. cit.*, p. 212.

⁶ L. Birzu, *Continuitatea populației autohtone în Transilvania, în secolele IV—V (Cimitirul 1 de la Bratei)*, București, 1973, p. 51, pl. 20/6.

⁷ E. B. Thomas, *ActaArchHung*, 6, 1955, 1—4, pl. 33/3,4; pl. 34/6.

LES FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES DE LOCUSTENI (1979)

RÉSUMÉ

Au cours de la campagne de 1979, les recherches ont été continuées dans les secteurs A, B et C et au lieu nommé *La Gropan*.

Dans le secteur A, ont été découvertes 15 tombes de XVème—XVIème siècles et seulement quelques fragments céramiques de IIème—IIIème siècles.

Dans le secteur A, ont été découvertes 15 tombes de IIème siècle, qui a fourni beaucoup de céramique. La céramique trouvée dans cette habitation peut être répartie en deux catégories : céramique tournée (90%) et céramique faite à la main (10%). L'habitation était du type hutte à demi enfouie.

Dans le secteur C, les fouilles archéologiques ont identifié les vestiges d'une habitation de l'âge

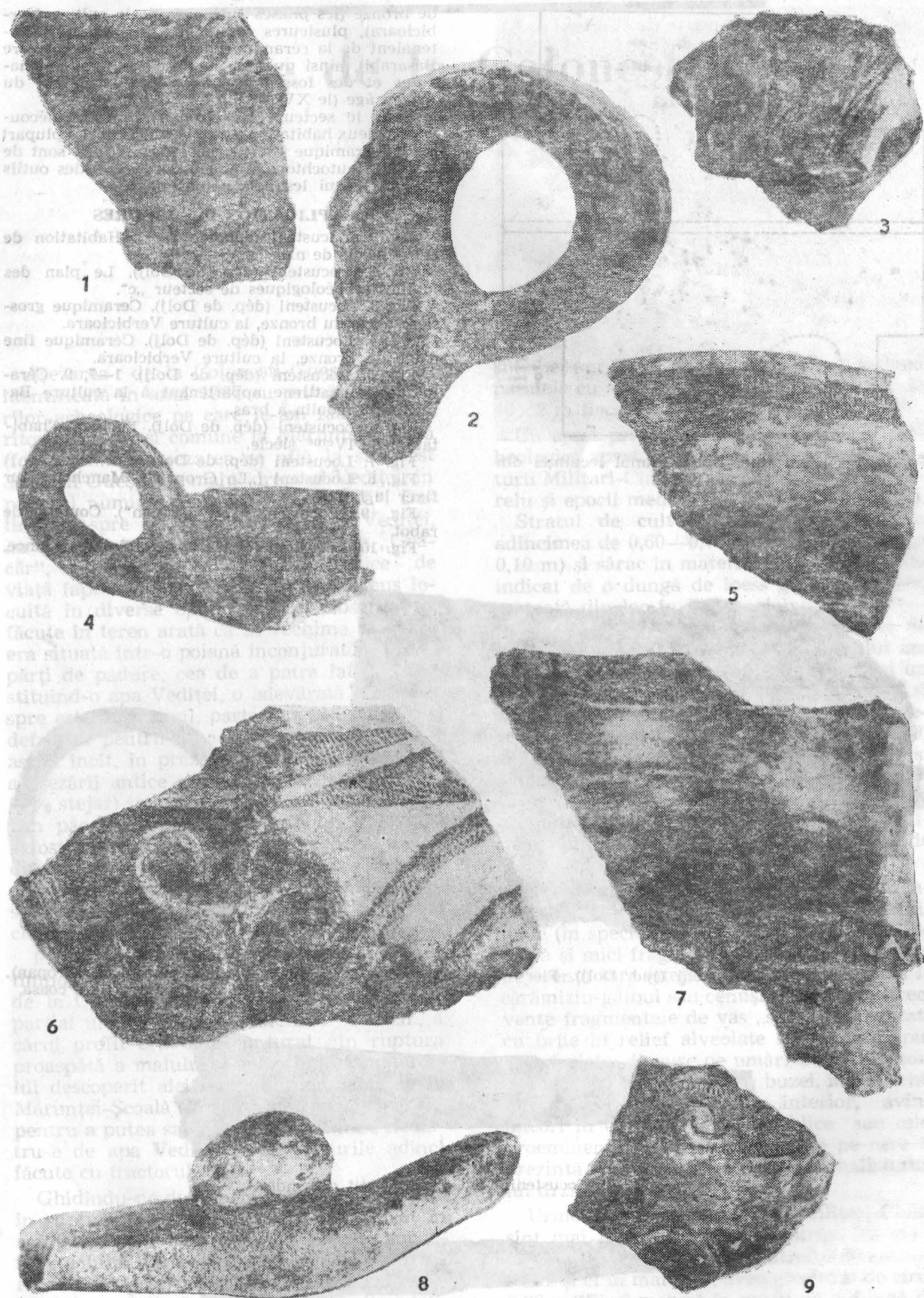

Fig. 5. Locusteni (jud. Dolj). 1—7, 9. ceramică hallstattiană aparținând culturii Basarabi ; 8. rîșniță de mină.

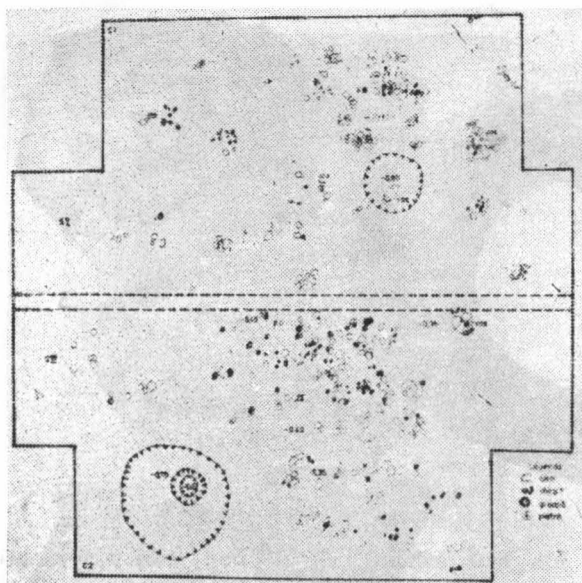

Fig. 6. Locusteni (jud. Dolj). Planul locuinței din sec. al IV-lea.

de bronz (les phases anciennes de la culture Verbicioara), plusieurs fosses en „cloche“, qui contenaient de la céramique hallstattienne (la culture Basarabi), ainsi que des nombreuses fosses ménagères et des fosses de provisions, en datant du moyen âge (le XVème siècle).

Dans le secteur „La Gropan“, ont été découvertes deux habitations de IVème siècle. La plupart de la céramique est tournée. Les formes sont de tradition autochtone. Ont été découverts des outils en fer, parmi lesquels notons un soc.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Locusteni (dép. de Dolj). Habitation de IIème siècle de n.è.

Fig. 2. Locusteni (dép. de Dolj). Le plan des fouilles archéologiques de secteur „c“.

Fig. 3. Locusteni (dép. de Dolj). Céramique grossière d'âge du bronze, la culture Verbicioara.

Fig. 4. Locusteni (dép. de Dolj). Céramique fine d'âge du bronze, la culture Verbicioara.

Fig. 5. Locusteni (dép. de Dolj). 1-7, 9. Céramique hallstattienne appartenant à la culture Basarabi ; 8 moulin à bras.

Fig. 6. Locusteni (dép. de Dolj). Le plan d'habitation de IVème siècle.

Fig. 7. Locusteni (dép. de Dolj). Soc.

Fig. 8. Locusteni („La Gropan“). Manchon pour fixer la faux.

Fig. 9. Locusteni („La Gropan“). Couteau de rabot.

Fig. 10. Locusteni („La Gropan“). Pointe de lance.

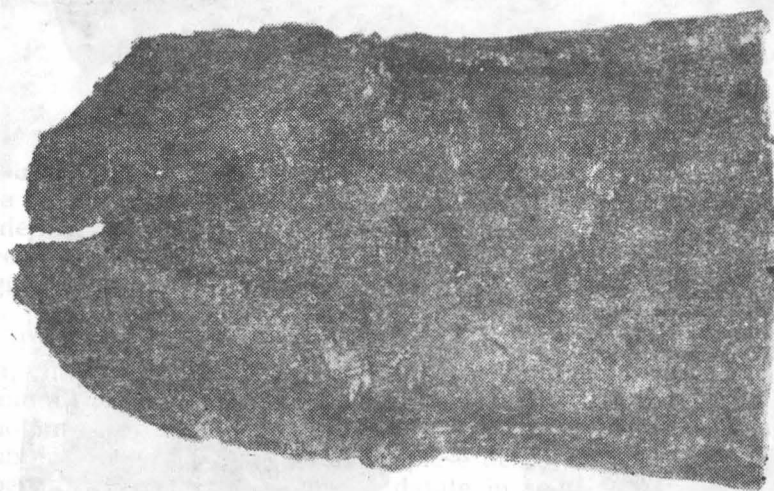

Fig. 7. Locusteni (jud. Dolj). Fier de plug.

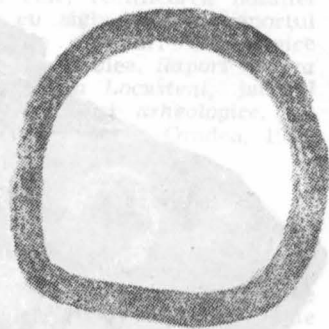

Fig. 8. Locusteni (La Gropan). Manșon pentru fixat coasa.

Fig. 9. Locusteni (La Gropan) Cuțit de rindea.

Fig. 10. Locusteni (La Gropan). Vîrf de suliță.